

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання
історичних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор НН інституту історії, права
та міжнародних відносин

Ю.В. Подрез

«02» вересня 2024 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА СВІТОВА ПОЛІТИКА**

**Галузь знань 29 Міжнародні відносини
Спеціальність 291 Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії
Освітньо-професійна програма Міжнародні відносини**

**Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Мова навчання українська**

Погоджено науково-методичною
комісією НН інституту історії, права та
міжнародних відносин
«02» вересня 2024 р.

Голова Моцак С.І., кандидат
педагогічних наук, доцент

Суми – 2024

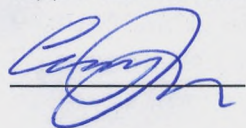
Розробник:

Горобець І.В., кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін
Протокол № 1 від «30» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

Моцак С.І., к. пед. н., доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3,7	Бакалавр	Обов’язкова
		Рік підготовки:
		4-й
		Семестр
7-й		
Лекції		
16 год.		
Практичні, семінарські		
24 год.		
Лабораторні		
-		
Самостійна робота		
72 год.		
Консультації		
год.		
Вид контролю: екзамен		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Сучасні міжнародні відносини та зовнішня політика» є політологічною дисципліною. Предметом вивчення навчальної дисципліни є роль, функції, основні закономірності, напрямки розвитку сучасних міжнародних відносин та зовнішньої політики..

Навчальна дисципліна «Сучасні міжнародні відносини та зовнішня політика»» входить до переліку нормативних компонентів освітньо-професійної програми (цикл професійної підготовки).

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності**:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікації та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та передбачає застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК9. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 13. Здатність бути критичним і самокритичним

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **спеціальних (фахових) компетентностей**:

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК 4. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень.

СК 5. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.

СК8. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені.

СК9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.

СК14. Здатність розуміти закономірності розвитку та самостійно аналізувати ситуацію в країнах і регіонах світу на основі інформації політичного, історичного, економічного, культурного, правового характеру із застосуванням міждисциплінарних та наукових методів досліджень міжнародних відносин.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Дисципліна «Сучасні міжнародні відносини та зовнішня політика» базується на знаннях таких дисциплін як «Історія, політичні системи та зовнішня політика країн Північної Америки», «Історія, політичні системи і зовнішня політика країн Європи», «Історія, політичні системи та зовнішня політика країн Азії, Африки та Латинської Америки», «Міжнародні економічні відносини», «Зовнішня політика і публічна дипломатія сучасної України» та інших раніше вивчених.

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

ПРН02. Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів

ПРН06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

ПРН09. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

ПРН11. Здійснювати прикладний аналіз міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, міжнародних процесів та міжнародної ситуації відповідно до поставлених цілей, готувати інформаційні та аналітичні довідки.

ПРН17. Мати навички самостійного визначення освітніх цілей та навчання, пошуку необхідних для їх досягнення освітніх ресурсів.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів

1 семестр

Поточний контроль								Разом	Сума	Підсум (екз.)	Загальна сума
Розділ 1								50	75	25	100
T 1.1	T 1.2	T 1.3	T 1.4	T 1.5							
Поточний контроль											
10	10	10	10	10							
Контроль самостійної роботи											
5	5	5	5	5				25			

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **50 балів:** участь у **семінарах** – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю.

- **25 балів:** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготування рефератів, есе тощо).

Разом - **75 балів.**

Результат підсумкового контролю (екзамен) оцінюється максимум в 25 балів

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та правильно інтерпретує явища та процеси зовнішньої політики та міжнародних відносин сучасності; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на системному знанні теоретичних положень і

	міжнародної практики. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність.
4	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та в цілому правильно інтерпретує явища та процеси міжнародних відносин та зовнішньої політики сучасності; виконує завдання, однак допускає неточності; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на положеннях підручників і навчальних посібників з «Сучасних міжнародних відносин», окремих прикладах з міжнародної практики. Під час заняття продемонстрована ініціативність
3	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та в цілому правильно інтерпретує явища та процеси міжнародних відносин та зовнішньої політики сучасності; виконує завдання, однак допускає неточності; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет аналізу; висловлює власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на положеннях підручників і навчальних посібників з «Сучасних міжнародних відносин».
2	Здобувач вищої освіти дає відповіді на більшість питань семінарського заняття, відтворює дефініції загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; лише називає явища та процеси сучасних міжнародних відносин та зовнішньої політики; завдання виконує з неістотними помилками; не може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет аналізу, називаючи при цьому їх ознаки.
1	Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд, з труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття.
0	Відсутність на занятті

4.2 Критерії оцінювання рівня теоретичної та практичної підготовки студента для підсумкового контролю з дисципліни (залік)

Бали	Рівень	Оцінка	Критерії оцінювання
21-25	A	Відмінно	Оцінка виставляється за правильну, ґрунтовну та повну відповідь, самостійне наведення адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, творче висвітлення проблем та якісне виконання практичного завдання.
16-20	B	Добре	Оцінка виставляється за правильну, але недостатньо розгорнуту та ґрунтовну відповідь, самостійне наведення адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, нетворче висвітлення проблем

			та не зовсім якісне виконання практичного завдання.
11-15	C		Оцінка виставляється за правильну, але недостатньо розгорнуту та ґрунтовну відповідь, наведення з певною допомогою викладача адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, нетворче висвітлення проблем, виконання практичного завдання з окремими негрубими помилками.
6-10	D	Задовільно	Оцінка виставляється за в основному правильну відповідь, яка проте відзначається порушенням логіки викладу, неаргументованим висвітленням проблем, помилками у наведенні прикладів до теоретичного матеріалу та недостатньо якісним виконанням практичного завдання.
1-5	E		Оцінка виставляється за в основному правильну відповідь, яка містить певні негрубі помилки, відзначається порушенням логіки викладу, неаргументованим висвітленням проблем, помилками у наведенні прикладів до теоретичного матеріалу та недостатньо якісним і неповним виконанням практичного завдання
0	FX	Незадовільно	Оцінка виставляється за неправильну, неповну відповідь, відсутність міцних знань з питань курсу, за неякісне виконання практичного завдання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно

60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка (<https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>).

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни «Сучасні міжнародні відносини та зовнішня політика » можуть бути:

- усний контроль. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією;

- письмовий контроль. Здійснюється за допомогою письмових робіт, які можуть бути короткочасними (15-20 хв.) і протягом усього заняття. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь.

- підготовка доповідей, есе, презентацій. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

Питання для підсумкового контролю:

1. Міжнародні відносини на початку ХХІ ст.
2. Вплив процесів глобалізації та регіоналізації на міжнародні відносини та зовнішню політику.
3. Глобальні проблеми сучасності.
4. Причини Ольстерської проблеми.

5. Північна Ірландія у складі Британської корони.
6. Проголошення незалежної Ірландії та Північна Ірландія.
7. Ольстер в 20 -30 –х рр. XX ст.
8. Ольстер в 50-60-х рр. XX ст.
9. Загострення ситуації в Північній Ірландії наприкінці 60 - 80 рр. XX ст.
10. Белфастська угода 10 квітня 1998 р. та її наслідки. Проблема Північної Ірландії на початку XXI ст.
11. Югославія після Другої світової війни.
12. Особливості розвитку СФРЮ в 50-80-ті рр. XX ст.
13. Економічна та політична криза кінця 80 –х рр., та її наслідки.
14. Збройний конфлікт у Словенії 1991 р.
15. Конфлікт у Хорватії 1991-1995 рр.
16. Криза у Боснії та Герцеговині 1992 -1995 рр.
17. Підписання Дейтонських угод та їх наслідки.
18. Косовська криза. Операція НАТО проти Югославії 1999р. та її наслідки.
19. Збройний конфлікт у Македонії 2001р. та його наслідки.
20. Громадянська війна в Китаї та Тайвань.
21. Особливості економічного та політичного розвитку Китайської Республіки у 50 – 80 рр. XX ст.
22. Тайвань на початку XXI ст.
23. Тайвань та США.
24. Східний Туркестан у середині XX ст.
25. Особливості економічного та політичного розвитку СУАР у другій половині XX ст.
26. Сінцзян – Уйгурський автономний район на початку XXI ст.
27. Тибет на початку XX ст.
28. Тибет у середині XX ст.
29. Особливості економічного та політичного розвитку Тибету у складі КНР.
30. Близький Схід після Другої Світової війни.
31. Перша Арабо - ізраїльська війна 1948 -1949 рр. та її наслідки для Близького Сходу.
32. Суецька криза 1956 р. Причини та наслідки.
33. Шестиденна війна 1967 р. та її наслідки.
34. Війна 1973 р. Причини та наслідки.
35. Мирний договір між Єгиптом та Ізраїлем від 26 березня 1979 р. та його наслідки.
36. Операція Ізраїлю « Мир для Галілеї» 1982р.
37. Повстання палестинців «Інтифада» 1987р. та його наслідки.
38. Створення палестинської національної автономії.
39. Процес врегулювання конфлікту на Близькому Сході у 90 –х рр. XX ст.
40. «Інтифада Аль-Акси» - друга інтифада.
41. Війна у Лівані 2006 р. Причини та наслідки.
42. Врегулювання конфлікту на Близькому Сході на початку XXI ст. Проблеми та перспективи.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Сучасні міжнародні відносини та зовнішня політика» складається з одного розділу, якій висвітлює роль, функції, основні закономірності, напрямки розвитку міжнародних відносин на початку XXI ст.

Розділ 1. Міжнародні відносини та зовнішня політика на початку XXI ст..

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Розділ 1. Міжнародні відносини та зовнішня політика на початку XXI ст.

Тема 1.1. Сучасні тенденції розвитку міжнародних відносин.

Міжнародні відносини на початку XXI ст. Вплив процесів глобалізації та регіоналізації на міжнародні відносини та зовнішню політику. Нові актори міжнародних відносин на початку XXI ст. Глобальні проблеми сучасності. Погіршення екологічної та демографічної ситуації у світі. Проблема енергопостачання. Продовольча безпека. Проблема злочинності. Розповсюдження зброї масового ураження Проблема наркотиків. Подолання та попередження збройних конфліктів. Проблема тероризму та релігійного екстремізму в сучасному світі.

Тема 1.2. Проблема Північної Ірландії.

Причини Ольстерської проблеми. Північна Ірландія у складі Британської корони. Початок англійської колонізації. Особливості економічного та політичного розвитку Ольстера к початку XX ст. Перша світова війна та ситуація в Ольстері.. Проголошення незалежної Ірландії та Північна Ірландія. Ольстер в 20 -30 –х рр. XX ст. Північна Ірландія та Друга світова війна. Ольстер в 50-60-х рр. XX ст. Загострення ситуації в Північній Ірландії наприкінці 60 - 80 рр. XX ст. Конфлікт 90-ті рр. XX ст. Белфастська угода 10 квітня 1998 р. та її наслідки. Проблема Ольстера на початку XXI ст.

Тема 1.3. Югославські війни 1991 -2001 рр.

Югославія після Другої світової війни. Проголошення СФРЮ. Конфлікт з СРСР та його наслідки. Особливості розвитку СФРЮ в 50-80-ті рр. XX ст. Економічна та політична криза кінця 80 –х рр.. та її наслідки. Збройний конфлікт у Словенії 1991 р. Конфлікт у Хорватії 1991-1995 рр. Криза у Боснії та Герцеговині 1992 -1995 рр. Підписання Дейтонських угод та їх наслідки. Косовська криза. Операція НАТО проти Югославії 1999р. та її наслідки. Збройний конфлікт у Македонії 2001р. та його наслідки.

Тема 1.4. Тайвань в контексті проблеми сепаратизму в КНР.

Тайвань наприкінці XIX - початку XX ст. Острів у складі Японської імперії. Особливості розвитку. Тайвань після Другої світової війни. Громадянська війна в Китаї та Тайвань. Особливості економічного та політичного розвитку Китайської Республіки у 50 – 80 рр. XX ст. Тайвань на початку XXI ст. Тайвань та США. Відносини між материковим Китаєм та островом 90-ті рр. XX ст. - початок XXI ст.. Шляхи подолання проблеми. Сінцзян на початку XX ст. Особливості розвитку. Східний Туркестан у середині XX ст. Особливості економічного та політичного розвитку СУАР у другій половині XX ст. Сінцзян – Уйгурський автономний район на початку XXI ст. Тибет на початку XX ст. Тибет у середині XX ст. Особливості економічного та політичного розвитку Тибету у складі КНР. Тибетський автономний район на початку XXI ст.

Тема 1.5. Близькосхідний конфлікт.

Причини кризи. Близький Схід після Другої Світової війни. Рішення ООН про розподіл Британської Палестини. Проголошення незалежності Ізраїлю та Перша Арабо - ізраїльська війна 1948 -1949 рр. Наслідки війни для регіону Близького Сходу. Суецька криза 1956 р. Причини та наслідки. Шестиденна війна 1967 р. та її наслідки. Війна 1973 р. Причини та наслідки. Мирний договір між Єгиптом та Ізраїлем від 26 березня 1979 р. та його наслідки. Операція Ізраїлю « Мир для Галілеї» 1982р. Причини та наслідки. Виведення ізраїльських військ з Лівану 1985р. Початок повстання палестинців на окупованих територіях « Інтифада» 1987р. та його наслідки. Створення палестинської національної автономії 1993 р. Процес врегулювання конфлікту на Близькому Сході у 90 –х рр. XX ст. « Інтифада Аль-Акси»- друга інтифада. Причини та наслідки. Війна у Лівані 2006 р. Причини та наслідки. Врегулювання конфлікту на Близькому Сході на початку XXI ст. Проблеми та перспективи.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р
РОЗДІЛ 1. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО:ПРОПЕДЕВТИЧНІ АСПЕКТИ						
Тема 1.1 Сучасні тенденції розвитку міжнародних відносин.	14	2	2			12
Тема 1.2 Проблема Північної Ірландії.	18	2	4			12
Тема 1.3 Югославські війни 1991 -2001 рр.	18	4	6			12
Тема1.4.Тайвань в контексті проблеми сепаратизму в КНР.	17	4	6			14
Тема1.5.Близькосхідний конфлікт.	23	4	6			14
Усього годин	112	16	24			72

7.3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Год.
1	Сучасні тенденції розвитку міжнародних відносин.	2
2	Проблема Північної Ірландії.	4
3	Югославські війни 1991 -2001 рр.	6
4	Тайвань в контексті проблеми сепаратизму в КНР.	6
5	Близькосхідний конфлікт.	6
Разом		24

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Захарченко А. Арабсько-ізраїльський конфлікт: проблеми врегулювання на сучасному етапі. Одеса: Фенікс, 2009.
2. История и развитие Синьцзяна (Белая книга).// URL:https://www.fmprc.gov.cn/rus/zl/ce_ceml_chn/zfbps/
3. Кичанов Є.І., Мельниченко Б.Н. Історія Тибету з найдавніших часів до наших днів - М.: Сх. літ., 2005.
4. Копійка В., Шинкаренко Т. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. К.,2001.
5. Мартинов А. Ю. Спільна зовнішня та оборона політика Європейського Союзу. (90-ті р.р. XX ст. - 10-ті р.р. XXI ст.) Погляд з України. К., 2009.
6. Найнебезпечніше місце на Землі. Все, що треба знати про конфлікт між Китаєм і Тайванем. // URL <https://zaborona.com/najnebezpechnishe-miscze-na-zemli-vse-scho-treba-znati-pro-konflikt-mizh-kitayem-i-tajvanem/>
7. Новый прогресс в защите прав человека в Тибете (Белая книга).// URL:https://www.fmprc.gov.cn/rus/zl/ce_ceml_chn/zfbps/199802/t19980225_878945.html
8. Перепелиця Г.М. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. – К.: Стилос – ПЦ “Фоліант”, 2003.
9. Тайваньский вопрос и объединение Китая (Белая книга).// URL:https://www.fmprc.gov.cn/rus/zl/ce_ceml_chn/zfbps/199308/t19930825_878923.html.
10. Теленко О. Конституційна політика британського уряду в Північній Ірландії // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2004. Вип. 47. Ч.І. С.85–89.
11. Теленко О. Конфлікт у Північній Ірландії: історичні корені проблеми // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2004. – Вип. 13. С.6–11.
12. Теленко О. Роль США у процесі врегулювання північноірландського конфлікту // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2004. Вип. 14. С.92–96.
13. Теленко О. Терористична діяльність Ірландської республіканської армії в XX столітті // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відноси- ни. 2002. Вип. 9. С.21–25.
14. Шергін С.О. Політологія міжнародних відносин. – К., 2013.
15. Catalinotto John, Flounders Sara. «Hidden agenda, US/NATO takeover
16. of Yugoslavia», Paul & Co Pub Consortium, New York, 2004
17. Coogan, Tim Pat. The Troubles: Ireland's Ordeal and the Search for Peace. Palgrave Macmillan, 2002.
18. Gillespie, Gordon. Historical dictionary of the Northern Ireland conflict Rowman & Littlefield, 2017.

19. Northern Ireland LIFE & TIMES survey. Question: Generally speaking, do you think of yourself as a unionist, nationalist or neither?, ARK Research, 2005.

**9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна
(за потребою)**

1. Навчальні аудиторії, які обладнанні для проведення лекційних і семінарських занять.

2. Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання: комп'ютери, мультимедійний проектор, екран.